

Sygn. akt I CSK 486/10

WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 11 maja 2011 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Tadeusz Wiśniewski (przewodniczący)

SSN Teresa Bielska-Sobkowicz

SSN Hubert Wrzeszcz (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa Mariusza K.

przeciwko Dawidowi K.

o pozbawienie wykonalności tytułu wykonawczego,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 11 maja 2011 r.,

skargi kasacyjnej pozwanego od wyroku

Sądu Apelacyjnego

z dnia 21 stycznia 2010 r.,

oddala skargę kasacyjną.

Uzasadnienie

Wyrokiem z dnia 5 października 2009 r. Sąd Okręgowy pozbawił wykonalności tytuł wykonawczy, tj. zawartą przed Sądem Rejonowym ugodę z dnia 9 sierpnia 2002 r., zaopatrzoną w klauzulę wykonalności w części dotyczącej obowiązku płacenia do 10 dnia każdego miesiąca alimentów w okresie od dnia 1 lipca 2002 r. do 1 lutego 2007 r., z ustawowymi odsetkami za opóźnienie.

Sąd ustalił, że pozwany jest synem powoda z małżeństwa z Anną K., rozwiązanego przez rozwód wyrokiem Sądu Okręgowego z dnia 10 maja 2007 r. W toku wszczętego w czasie trwania tego małżeństwa przez małoletniego wówczas pozwanego przeciwko powodowi procesu o alimenty, dnia 9 sierpnia 2002 r. została zawarta ugoda, w której powód zobowiązał się płacić na rzecz syna 1500 zł alimentów miesięcznie. Od zawarcia ugody do stycznia 2007 r. powód mieszkał, z wyjątkiem trzymiesięcznego okresu w 2003 r., razem z żoną i synem; prowadzili w tym czasie wspólne gospodarstwo domowe, powód czynnie uczestniczył w wychowaniu syna. Koszty utrzymania rodziny były pokrywane z dochodów uzyskiwanych przez powoda z jego działalności gospodarczej. Anna K. korzystała zarówno z pieniędzy znajdujących się w kasie sklepu powoda, jak i zgromadzonych na koncie. W tajemnicy przed powodem pomocy finansowej i rzeczowej rodzinie udzielał ojciec Anny K. Anna K., która wcześniej pomagała powodowi w prowadzeniu działalności gospodarczej, w grudniu 2006 r. podjęła pracę zarobkową. Powód ze wspólnie zajmowanego mieszkania wyprowadził się w lutym 2007 r. Dnia 16 listopada 2007 r. pozwany złożył wniosek o egzekucję zaległych alimentów w kwocie 91 000 zł z ustawowymi odsetkami.

Sąd Okręgowy uznał, że powód w okresie od 1 lipca 2002 r. do lutego 2007 r., mieszkając z rodziną i łożąc na jej utrzymanie, a także podejmując osobiste starania o wychowanie syna, spełnił spoczywający na nim obowiązek alimentacyjny. Pozwany w tym czasie pozostawał na utrzymaniu powoda, ponieważ jego matka nie posiadała wówczas własnego źródła dochodu. Pomoc dziadka pozwanego ograniczała się do drobnych kwot. Zdaniem Sądu określony w ugodzie obowiązek alimentacyjny powoda wobec pozwanego wygasł na skutek jego

spełnienia. Uzasadnione jest zatem pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności na podstawie art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c.

Zaskarżonym wyrokiem Sąd Apelacyjny oddalił apelację pozwanego, dzieląc ustalenia faktyczne i ocenę prawną Sądu pierwszej instancji.

W skardze kasacyjnej, opartej na obu podstawach, pełnomocnik pozwanego zarzucił naruszenie art. 138 k.r.o., art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c., art. 133 § 1 w związku z art. 135 k.r.o. i art. 6 k.c. Powołując się na te podstawy, wniósł o uchylenie wyroków Sądów obu instancji i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania bądź o uchylenie wymienionych wyroków i oddalenie powództwa.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zarzut naruszenia art. 138 k.r.o. przez jego niezastosowanie i art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c. przez jego zastosowanie został oparty – jak wynika ze skargi kasacyjnej – na przekonaniu, że drugi z przytoczonych przepisów nie może mieć nigdy zastosowania w sprawie, której przedmiotem jest obowiązek płacenia alimentów zasądzonych prawomocnym wyrokiem albo ustalonych w ugodzie sądowej, albowiem dłużnikowi alimentacyjnemu przysługuje wówczas tylko powództwo przewidziane w art. 138 k.r.o., a nie oparte na art. 840 k.p.c. Tymczasem dłużnikowi alimentacyjnemu przysługuje – co wynika zarówno z literatury, jak i z orzecznictwa, w tym z uzasadnień orzeczeń przytoczonych w skardze kasacyjnej – bądź jedno, bądź drugie powództwo, zależnie od przesłanek, na jakich opiera się dochodzone roszczenie. Jeżeli dłużnik powołuje się na zmianę stosunków, polegającą na obniżeniu jego możliwości zarobkowych i majątkowych lub zmniejszeniu się potrzeb uprawnionego do alimentów, to przysługuje mu powództwo oparte na art. 138 k.r.o. Jeżeli natomiast twierdzi, że po powstaniu tytułu egzekucyjnego nastąpiło zdarzenie na skutek którego zobowiązanie wygasło albo nie może być egzekwowane (np. świadczenia alimentacyjne zostały spełnione albo roszczenie alimentacyjne uległo przedawnieniu), to wówczas właściwą drogą jest powództwo przewidziane w art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c. (por. uchwałę Izby Cywilnej i Administracyjnej Sądu Najwyższego z dnia 16 grudnia 1987 r., III CZP 91/86, OSNC 1988, nr 4, poz. 42 i uchwały Sądy Najwyższego: z dnia 27 listopada

1980 r., III CZP 60/80, OSNC 1981, nr 6, poz. 97, i z dnia 16 kwietnia 1991 r., III CZP 24/91, OSNC 1992, nr 2, poz. 21).

Powództwo przewidziane w art. 138 k.r.o. zmierza – jak wyjaśnił Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 14 stycznia 1972 r., III CRN 446/71 (OSNC 1972, nr 6, poz. 120) – do usunięcia prawomocności ustaleń w zakresie wysokości świadczeń lub czasu ich trwania oraz do nowego uregulowania zakresu obowiązku dłużnika z powodu zmiany stosunków wskazanych w art. 133-135 k.r.o. Powództwo opozycyjne nie narusza natomiast prawomocności wyroku. Przedmiotem tego powództwa nie jest zmiana, lecz pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności, z powodów określonych w art. 840 k.p.c. Powództwo to jest procesową formą obrony dłużnika, zwalczającego wykonalność prawomocnego wyroku albo ugody.

W sprawie, w której zapadł zaskarżony wyrok, powód domagał się pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności w oznaczonym zakresie z powodu wygaśnięcia zobowiązania wskutek wykonania obowiązku alimentacyjnego, a nie zmiany obowiązku alimentacyjnego z przyczyn wskazanych w art. 133-135 k.r.o. Sąd Apelacyjny zatem prawidłowo – wbrew zarzutowi skarżącemu – oparł rozstrzygnięcie na art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c. To oznacza, że zarzut wydania zaskarżonego wyroku z naruszeniem art. 138 i art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c., w sposób wskazany w skardze kasacyjnej, należało uznać za nieuzasadniony. W konsekwencji nie mógł odnieść zamierzonego przez skarżącego skutku również zarzut naruszenia art. 133 w związku z art. 135 k.r.o. i art. 6 k.c., ponieważ określone w tych przepisach przesłanki, a także obciążający dłużnika alimentacyjnego obowiązek ich wykazania, dotyczą powództwa opartego na art. 138 k.r.o., a nie powództwa opozycyjnego.

Z przedstawionych powodów Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji wyroku (art. 398¹⁴ k.p.c.).